

Nauka pisania w klasie 1

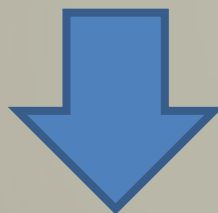


Proces pisania

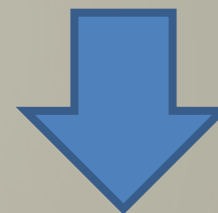
Proces pisania obejmuje szereg czynności dziecka



Sensoryczne
(wzrokowe,
słuchowe,
kinestetyczne)



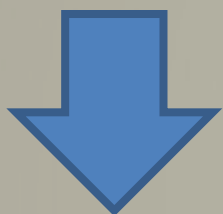
Ruchowe
(złożone,
manualne)



Poznawcze
(pamięciowe,
spostrzeżeniowe)

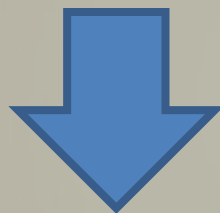
Czynność pisania

Na czynność pisania składają się 3 zasadnicze aspekty:



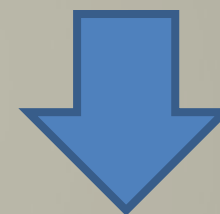
Psychologiczny

Analiza i synteza słuchowa
Analiza i synteza wzrokowa
Wyobrażenie
odpowiednika głoski w
postaci litery
Ujmowanie litery i wyrazu
jako pewną całość
Umiejętność odtwarzania w
myślach drogi kreślenia
litery



Fizjologiczny

Skomplikowane
pobudzenia nerwowe,
ich integracja w korze
mózgowej i aparacie
ruchowym ręki.
Istotną rolę odgrywa
wzrokowa kontrola
ruchu, a także wrażenia
kinestetyczne.



Motoryczny

motoryczne ruchy
ramienia i
przedramienia, zwane
ruchami większymi, oraz
nadgarstka i palców,
zwane ruchami małymi.

Etapy opanowania pisania

- Etap 1 – funkcja graficznej reprodukcji słowa aktywizuje się tylko pod wpływem działania wzrokowego bodźca pisma łącznie z jego bodźcami akustycznymi i kinestetyczno-ruchowymi.
- Etap 2 – czynność pisania uruchamia się pod wpływem bodźców słuchowo-kinestetycznych, co w dydaktyce odpowiada pisaniu według własnej mowy lub pisaniu ze słuchu.
- Etap 3 – pisanie słów pomyślanych. Bywa poprzedzone pisaniem z pamięci.

Warunki anatomiczno-fizjologiczne procesu pisania

- ◉ Wyodrębnienie koordynacji ruchowej trwa dość długo, gdyż układ kostno-stawowy i mięśniowy 7-9-letniego dziecka odpowiedzialny za ruchy kiści dłoni i palców nie jest jeszcze dostatecznie rozwinięty.
- ◉ Piszący sprawnie bez większego wysiłku kreśli serie ruchowe za określonym impulsem (słowo mówione, widziane lub zapamiętane) podczas, gdy początkującemu uczniowi do tej samej czynności trzeba wielu pobudzeń.

Warunki anatomiczno-fizjologiczne procesu pisania

- U dzieci 7-8 letnich nie jest jeszcze zakończony proces kostnienia dłoni. Skostnienie nadgarstka następuje w wieku 10-13 lat, a skostnienie falang palców w wieku 9-11 lat.
- Zachodzą istotne różnice anatomiczne między ręką człowieka dorosłego i ręką dziecka rozpoczynającą naukę szkolną.
- Kości palców u dzieci mają zakończenia chrząstkowate. Nie ukształtowało się jeszcze pięć do sześciu kości kiści. U dorosłego palce są całkowicie ukostnione, a w przebiegu jest 8 kości ukostnionych, podczas gdy u dziecka w przegubie jest 5-6 kości jeszcze nierozwiniętych.

Warunki anatomiczno-fizjologiczne procesu pisania

- Ręce dziecięce, a w szczególności palce, są stosownie do swego stadium rozwojowego, o wiele bardziej giętkie.
- Przy odwzorowywaniu kształtów wzoru przy pomocy narzędzia pisarskiego zaangażowana jest siła mięśni o wiele bardziej, aniżeli to się dzieje u człowieka dorosłego.

Warunki anatomiczno-fizjologiczne procesu pisania

Aby trzymać narzędzie, poruszać nim i aby wywierać należyty nacisk na podkład w celu uzyskania odpowiedniego śladu ruchu, musi być wytworzony cały szereg umiejętności. Do tego dochodzi jeszcze brak wprawy. Napięcie mięśni u dziecka jest większe, aniżeli wymaga tego sprawne pisanie.

W czynności pisania bierze udział cała ręka.

Obserwując pracę ręki w czasie pisania, możemy wyodrębnić:

- ruchy dłoni,
- ruchy palców,
- ruchy przedramienia i łokcia.

Warunki anatomiczno-fizjologiczne procesu pisania

- Sprawny ruch pisarski to ruch ciągły, jako ruch celowy powinien być wykonany ekonomicznie, to jest przy najmniejszym zużyciu czasu i energii.
- W każdym ruchu występuje uświadomienie celu, czynności i zdanie sobie sprawy z jej schematu oraz odpowiednie spostrzeżenia.

Ruchy ręki

- Przy kreśleniu linii poziomych ruchy wodzące wykonuje przedramię i łokieć. A przy kreśleniu linii pionowych – kiść.
- Przy liniach owalnych czy zbliżonych do owalnych ruchy wodzące wykonywane są przez palce.
- Zależnie, więc od tego, czy piszemy pojedynczą literę, czy wyraz, czy też szereg wyrazów, pracują różne mięśnie.
- Przy pisaniu pojedynczej litery czynne są przede wszystkim palce, przy pisaniu słowa – ręka, a przy przechodzeniu od wyrazu do wyrazu – przedramię i łokieć.

Ruchy ręki

- Czynność pisania jest bardzo złożona. Przy pisaniu różnej grubości kresek różne mięśnie pracują z niejednakowym nasileniem:
 - przy pisaniu kresek grubych aktywne są zginacze palców,
 - przy pisaniu dużych liter działa promieniowy zginacz nadgarstka.
- Przy wyrabianiu umiejętności pisania konieczne jest wyćwiczenie całego szeregu coraz to bardziej precyzyjnych, a ograniczonych w swoim zasięgu ruchów ręki, przedramienia, kiści i palców.
- Największy ciężar pracy spada na całe ciało, gdy pisze się na tablicy oraz w powietrzu, lekki ruch przedramienia, kiści i palców to pisanie w zeszycie.

Etapy kształtowania umiejętności i nawyków pisania

- ⊙ Droga prowadząca do swobodnego i sprawnego pisania pismem czytelnym i estetycznym jest długa i wymaga od ucznia wiele wysiłku.
- ⊙ Podczas pisania można wyróżnić w początkowej fazie ruchy składowe – elementowe, a dopiero później ruchy całościowe, kreślone swobodnie bez większego wysiłku i wreszcie pisanie rytmiczne, płynne, dynamiczne.



Rozwój nawyków pisania

(wg T. Wróbla):

1. Stadium opanowania schematów liter i ich połączeń
2. Stadium modyfikacyjne w piśmie
3. Stadium pisania zindywidualizowanego

Stadium opanowania schematów liter i ich połączeń

- Jest to moment, w którym następuje możliwość technicznego opanowania umiejętności pisania jako kreślenia znaków konwencjonalnych.
- Potrzeba do tego dość wysokiego rozwoju różnych procesów psychicznych takich jak:
 - uwaga
 - pamięć
 - analityczne spostrzeganie
 - ujmowanie stosunków przestrzennych i właściwych proporcji
 - spostrzeganie przedmiotów
 - w średnim stopniu rozwinięty słuch fonematyczny

Stadium opanowania schematów liter i ich połączeń

/wg T. Wróbla/

W procesie opanowywania litery wyróżniamy:



wyobrażanie kształtu
litery jako graficznego
odpowiednika głoski



pamięć wzrokową
szczegółów
konstrukcyjnych
litery



wykonanie
motoryczne

Stadium modyfikacyjne

W stadium tym ruchy częściowe i „składane” dzięki świadomym ćwiczeniom wykonywane są coraz bardziej sprawnie dzięki lepszej koordynacji ruchowej.

Bodźcami do wykonania danego ruchu stają się wyrazy lub zdania słyszane lub widziane, a także dyktowane samemu sobie. Pisanie automatyzuje się i wykonywane jest przy coraz to mniejszym udziale świadomości.

Na podstawie dobrze przyswojonych wzorów uczniowie dokonują w swoim piśmie różnych modyfikacji, które dotyczą:

- niektórych szczegółów w pierwotnych wzorach liter
- łączenia elementów w obrębie litery i w wyrazach
- zmiany kierunku wykonywania ruchu
- zmiany pochylenia pisma
- zmniejszania wysokości wiersza

Stadium pisma zindywidualizowanego

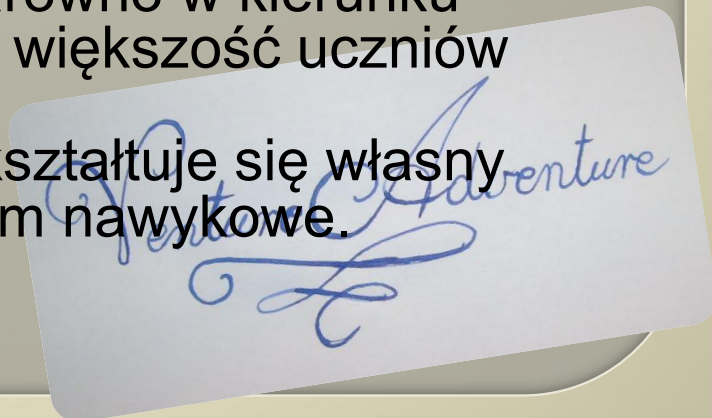
Coraz bardziej uczniowie kierują się w piśmie własnym kryterium piękna, chcąc nadać pismu kształt nie tylko odrębny w niektórych szczegółach od wspólnego wzoru, lecz także zmieniają niektóre ciągi, które wynikają z odczucia harmonii i proporcji w kształtach.

Indywidualne cechy i upodobania uczniów dają się dość wcześnie zauważyć. Już w I klasie uczniowie zmieniają np. kierunek pochylania. Coraz bardziej kierują się w piśmie własnym kryterium piękna.

Nadają mu kształt odrębny w niektórych szczegółach od wspólnego wzoru jak i również zmieniają niektóre ciągi, które wynikają z odczucia harmonii i proporcji w kształtach.

Należy zwrócić uwagę, że zmiany te idą zarówno w kierunku pozytywnym jak i negatywnym. Znaczna większość uczniów uprawia tutaj „swoistą twórczość”.

W starszych klasach szkoły podstawowej kształtuje się własny charakter pisma, a pisanie osiąga stadium nawykowe.



Nauka poprawnego pisma

- Zaczynamy od kreślenia linii prostych, w różnym położeniu, łuków, kół, spirali i odwzorowywania kształtów litero-podobnych
- Należy stosować ćwiczenia przygotowujące do płynnego pisanie, czytelne pisma głównie przez przepisywanie zdań i wyrazów
- Należy stosować ćwiczenia które kształtują zdolności przetwarzania obrazu graficznego na obraz ruchu dynamicznego, czyli pamięć ruchowa i koordynacja wzrokowo-ruchowa.

Schemat wprowadzania wzoru graficznego

1. Linie podstawowe:
 - ⊙ linia prosta
 - ⊙ linia zygzakowata
 - ⊙ linia falista
 - ⊙ linia łukowata
 - ⊙ linia kolistą
 - ⊙ linia- pętla
2. Tworzenie wzorów w oparciu o linie podstawowe
3. Wzory litero-podobne

Etapy kreślenia wzorów

1. Palcem po śladzie, w powietrzu, na tacy z kaszą, piaskiem itp.
2. Modelowanie wzoru z włóczki, drucika, układanie z patyczków
3. Rysowanie
 - ⊙ po śladzie ciągłym
 - ⊙ po śladzie kropkowym, kreskowym
 - ⊙ rysowanie łącząc punkty
4. Samodzielnie kreślenie wzoru:
 - ⊙ na powierzchni nieograniczonej liniaturą
 - ⊙ w szerokiej liniaturze
 - ⊙ w węższej liniaturze
 - ⊙ w liniaturze zeszytowej

Ćwiczenia na opanowanie płynnego i czytelnego pisma oraz utrwalenie dotychczasowych nawyków

Klasa I i II:

- Przygotowanie do nauki pisania przez kreślenie w liniaturze różnych linii i figur literopodobnych;
- Nauka pisania liter i wyrazów z uwzględnieniem kształtów liter i ich połączeń w wyrazie;
- Układanie i pisanie wyrazów ze znanych liter;
- Doskonalenie kształtu i czytelności pisma, łączenia i położenia małych oraz wielkich liter i ich proporcji;
- Ćwiczenia w płynnym i czytelnym pisaniu

Ćwiczenia na opanowanie płynnego i czytelnego pisma oraz utrwalenie dotychczasowych nawyków

Klasa III:

- Kształcenie szybkości i płynności pisania;
- Przestrzeganie stosowania właściwej proporcji liter, odstępów między literami i wyrazami;
- Stosowanie właściwego połączenia liter i równomiernego położenia pisma;
- Przyśpieszanie tempa pisania;
- Dążenie do osiągnięcia czytelnego i estetycznego pisma z uwzględnieniem właściwego rozmieszczenia na stronie (akapity)

Etapy nauki pisania nowej litery

Nauka pisania litery sprowadza się w istocie rzeczy do następujących czynności:

1. Zaprezentowania poprawnego wzoru danej litery.
2. Analizy kształtu litery, konstrukcji jej elementów składowych, porównania jej z innymi literami;
3. Prezentacji sposobu jej kreślenia, pisanie w powietrzu, na plastiku itp.;
4. Ćwiczeń przygotowujących rękę dziecka do poprawnego kreślenia litery w dużym formacie oraz automatyzacja ruchów;
5. Pisanie litery w zbliżonym i normalnym formacie
6. Łączenie litery z innymi
7. Pisanie przez dzieci zespołów liter i wyrazów z nową literą.



Rodzaje ćwiczeń w pisaniu:

odwzorowywanie

przepisywanie

pisanie z pamięci

**pisanie z
komentowaniem**

**pisanie
samodzielne**

**pisanie
sprawdzające ze
słuchu**

PISANIE ŁĄCZNIKÓW

NITKA

Nachylona pod kątem 60 stopni, i w części międzyliterowej jest prostym odcinkiem, bądź bardzo łagodnym łukiem ugiętym ku dołowi. Należy zwrócić uwagę, aby nitka w najmniejszym znaczeniu nie przypominała kładki, to znaczy nie może leżeć zbyt poziomo oraz nie może być za bardzo ugięta

odstępstwa np. nitka wyprowadzona spod litery P do jakiegokolwiek litery masztowej musi być ciągnięta mniej stromo (ok. 45 stopni) , aby maszt nie uszkodził prawego brzuszka wielkiej litery

KŁADKA

Jest łagodnym łukiem i przypomina poziomy odcinek lekko obciążony. Należy zwrócić uwagę na to obciążenie, ponieważ niektórzy uczniowie mają tendencję do zbyt dużego ugięcia kładki. Pojawia się wtedy np. znak pośrednie między o i a

a a a aleja karwa

A A Ala Amia

b b b bat aby oby

B B Belg Brug

c c c cena lico oczy

C C Celina Czech

Cechy dobrego pisma

Zewnętrzne:

- Statyczne:
 - Kształtność
 - Miara
 - Równomierność
 - Harmonia
 - Proporcja
 - Symetria
 - Jednakowe nachylenie
 - Odpowiednie rozmieszczenie na linii

Cechy dobrego pisma

Zewnętrzne:

○ Dynamiczne

- Potoczność pisma (płynność)
- Dynamika pisma (płynność linii, cieniowanie, dominujący system wiązań, rodzaj impulsu, zmienność cech pisma, zwięzłość, odstępy i przerwy, usytuowania elementów uzupełniających względem osi znaku, forma i wielkość elementów inicjalnych oraz finalnych, proporcje między elementami nad-, śród- i podlinijnymi)
- Rytmiczność pisma (powtarzalność w układzie topograficznym pisma)

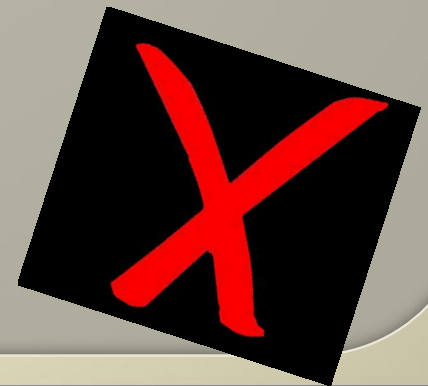
Cechy dobrego pisma

Związane z funkcjonalnością (użytecznością)

- Prostota
- Łatwość konstrukcji
- Jasność
- Wyrazistość
- Czytelność
- Estetyka

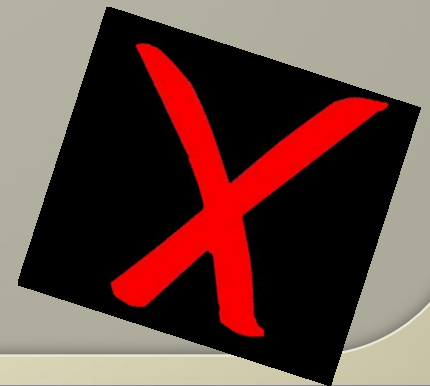
Rodzaje błędów w pisaniu

1. **Błąd konstrukcyjny**- naruszenie kształtu, wszelka niedokładność w odtworzeniu zasadniczej formy danej litery, brak spoistości elementów, z których się ona składa, zatracenie proporcji w jej budowie:
 - niedopełnianie kształtu liter – co sprawia, że litery nie są spoiste;
 - nieproporcjonalny układ elementów w budowie litery - poszczególne elementy w danej literze są nieproporcjonalnie ukształtowane;
 - zniekształcenie linii (kresek) – litera staje się wtedy mało wyrazista i zatracą jasność kształtu.



Rodzaje błędów w pisaniu

2. **Błędy łączenia liter w wyrazach- naruszenie zasad łączenia liter będących w sąsiedztwie:**
- brak łączenia liter – prowadzi to do obniżenia tempa w pisaniu, a czasem także do nieporozumień ortograficznych;
 - niewłaściwe łączenie liter – powoduje osłabienie i zatracenie czytelności oraz estetyki pisma.



Rodzaje błędów w pisaniu

3. **Błąd proporcjonalności pisma- naruszenie przepisów ukształtowania liter w wyrazach- niewłaściwe zagęszczenie, nierównomierne ułożenie pod względem wysokości oraz w pewnym odstępie między wyrazami.**
4. **Niejednolite pochylenie pisma:**
 - zmiana kierunku pochylenia liter w wyrazie (pismo jest „chwiejące się”);
 - zmiana kierunku pochylenia wyrazów w tekście.

